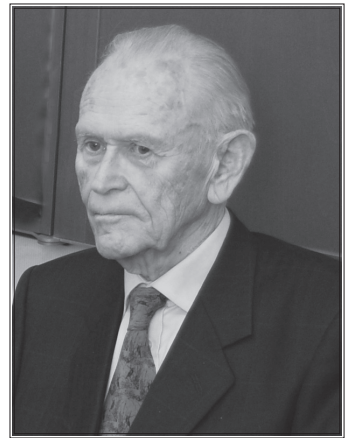

*In Memoriam**Akateemikko Olavi Granö*
(1925 – 2013)

Akateemikko, kansleri, tiedehallinnon ja tiedepolitiikan vaikuttaja, maantieteilijä Olavi Granö kuoli Turussa huhtikuun 19. päivänä. Hän oli syntynyt Helsingissä 27.5.1925. Olavi Granö oli vain vuoden ikäinen, kun perhe muutti Turkuun, isän Johannes Granön saadessa nimityksen Turun yliopiston maantieteen professoriksi.

Olavi Granön urakehitys kytkeytyy suuresti siihen prosessiin, jossa niin sanottu vanha Suomen Akatemia muotoutui kokonaan uudenaikaiseksi Suomen Akatemiaksi. Vanha Suomen Akatemia toimi vuodesta 1948 vuoteen 1969. Akatemiassa oli 12 akateemikon virkaa. Vanhalla Suomen Akatemialla ei ollut mitään tekemistä tutkimusmäärärahojen myöntämisen kanssa, vaan sitä varten kehitettiin vuodesta 1959 lähtien valtion tieteellisten toimikuntien järjestelmä, johon tuli myös tutkimusvirkoja. Vuonna 1970 maassamme päädyttiin hyvin oma-eräiseen ratkaisuun, jossa vanha Suomen Akatemia lakkautettiin ja uusi Suomen Akatemia liitettiin valtion tieteellisten toimikuntien järjestelmään. Lakkautettavien akateemikon virkain tilalle tulivat tutkijaprofessorien, nykyisten akatemiaprofessorien, virat. Akateemikko jäi tieteenharjoittajan korkeimmaksi arvonimeksi, joka voi samanaikaisesti olla korkeintaan 12 henkilöllä. Akateemikon arvonimen Olavi Granö sai vuonna 1980.

Tiedehallinnon ja tiedepolitiikan taitajana Olavi Granö oli keskeisesti mukana juuri valtion tieteellisten toimikuntien synnyssä. Hänestä tuli 1950-luvun lopulla ensin luonnontieteellisen toimikunnan sihteeri, sitten 1960-luvulla tieteellisten toimikuntien neuvottelukunnan sihteeri, sekä edelleen luon-

nontieteellisen toimikunnan puheenjohtaja ja valtion tieteellisten toimikuntien neuvottelukunnan puheenjohtaja. 1970-luvun puolella hänestä tuli tiedeen keskustoimikunnan ensimmäinen puheenjohtaja uudessa Suomen Akatemiassa sekä vielä valtion tiedeneuvoston jäsen. Kaikki edellä luetellut tiedehallinnon ja tiedepolitiikan tehtävät olivat sivutoimisia. Toimet vaativat kiinteää yhteistyötä opetusministeriön kanssa ja edellyttivät samalla suurta hallinnollista taitoa.

Ennen edellä kuvattua Olavi Granön tiedehallinnon ja tiedepolitiikan roolin kehittymistä oli tietenkin tapahtunut hänen akateeminen koulutautumisensa. Maantieteen opinnot Granö suoritti Helsingin yliopistossa. Vuonna 1955 tapahtuneen filosofian tohtoriksi valmistumisen jälkeen hän työskenteli Helsingin yliopiston maantieteen laitoksen ja Kaupparkeakoulun eri tehtävissä, kunnes tuli nimityksi Turun yliopistoon maantieteen apulaisprofessoriksi vuonna 1959, ja maantieteen professoriksi vuonna 1962.

Olavi Granö oli tehnyt väitöskirjansa rannikko- maantieteen alalta, ja tätä erikoisalaa hän oli nuorena opiskellut myös Tanskassa. Rannikkojen tutkimusta hän harjoitti vuosikymmenien ajan, kunnes rannikotutkimuksen rinnalle tulivat yhä enemmän myös maantieteen historian ja metodologian erikoiskysymykset. Maantieteen alalla Olavi Granö toimi aikakauskirja Terran toimitussihteerinä vuosina 1952–1956. Hän oli osaltaan toimittamassa myös Suomen kartaston neljättä ja viidettä laitosta.

Olavi Granö palkittiin useilla merkittäväillä kunnianosoituksilla uransa aikana. Hän oli Suomen Maan-

tieteellisen Seuran kunniajäsen. Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi Olavi Granö tuli jo vuonna 1970 sekä sen esimieheksi kaudelle 1993–1995. Hänellä oli useita kunniajäsenyyksiä; Olavi Granö oli mm. Royal Geographical Societyn, Etelä-Ruotsin maantieteellisen seuran, Suomen oppihistoriallisen seuran ja Viron maantieteellisen seuran kunniajäsen. Akateemikko Granö oli myös kunniatohtori Puolan Kopernikus-yliopistossa sekä Tarton yliopistossa.

Granön pohjalainen suku on lähtöisin Teerijärveltä. Olavi Granö oli toisen polven maantieteilijä, sillä hänen isänsä Johannes Gabriel Granö oli tutkimusmatkailija ja maisemamaantieteilijä, joka uransa aikana työskenteli professorina Tarton, Helsingin ja Turun yliopistoissa ja joka uransa loppuvaiheessa tuli myös Turun yliopiston kansleriksi. Yhtälailla Olavi Granöstä tuli uransa loppuvaiheessa Turun yliopiston kansleri, eli hän seurasi tässäkin isänsä jälkiä.

Olavi Granö toimi kanslerina ollessaan Siirtolaisuusinstituutin valtuuskunnan puheenjohtajana vuosina 1987–99. Hänet kutsuttiin myöhemmin instituutin kunniapuheenjohtajaksi. Näin jatkui Turun yliopiston ja Siirtolaisuusinstituutin välillä personaalunioni, joka oli alkanut jo instituutin perustamisen yhteydessä; instituutin ensimmäinen hallituksen puheenjohtaja oli yleisen historian professori Vilho Niitemaa. Professori Niitemaa oli myöhemmin valtuuskunnan puheenjohtaja ennen Olavi Granötä. Granön suvussa oli yhteys siirtolaisuus-

teen, sillä Olavi Granön isoisa Johannes Granö toimi pitkään Siperian suomalaisten pappina.

Siirtolaisuusinstituutissa valmistui Olavi Granön aikana merkittävä kuusiosainen kirjasarja ”Suomen siirtolaisuuden historia”. Kirjasarjan toimituskunnan puheenjohtajana hän osaamisellaan ja arvovalallaan luotsasi merkittävän kulttuuriteon menestykselliseen päätökseen.

Olavi Granö edisti myös muiden Turun yliopistoa lähellä olevien instituutioiden, kuten merenkulkualan koulutus- ja tutkimuskeskuksen, kehitystä. Hän vaikutti hallinnossa Turun yliopiston Seilin saarella sijaitsevan tutkimusaseman kehitykseen. Olavi Granö oli vaikuttamassa myös siihen, että Turun Yliopistosäätiö sai ostaa Tartosta maantieteilijä August Tammekannin perheen Alvar Aallon luoman funktionalistisen kotitalon. Se nimettiin Turun yliopiston Granö-keskukseksi kehittämään Tarton ja Turun yliopistojen yhteistyötä.

Olavi Granöllä oli suuri määrä luontaista arvovaltaa. Hän toimi kaikessa huolellisesti harkiten, oikeastaan hyvinkin varovaisesti. On sanottu, että hän toimi eri asioiden hoitamiseksi kuin taitava shakinpelaaja, joka miettii eteenpäin useat siirrot päättäkseen haluamaansa päämäärään. Hän ei koskaan ollut runnomassa pakolla mitään, vaan saavutti tavoitteensa älykkyydellään, oikeudenmukaisuudellaan ja hyväntahtoisuudellaan. Kollegojen ja kanssaihmisten suuresti kunnioittama akateemikko Olavi Granö oli aktiivinen vielä viime vuosiin saakka.

Pentti Yli-Jokipii

Professori emeritus, akateemikko Granön ystävä ja kollega

Ismo Söderling

Siirtolaisuusinstituutin johtaja